

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och vissa lagar som har samband med den och förslag till lag om upphävande av lagen om sociala företag

Till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice och vissa lagar som har samband med den och förslag till lag om upphävande av lagen om sociala företag (RP 175/2022 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Tarja Krakau, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Ville Heinonen, arbets- och näringsministeriet
- professor (emerita) Raija Huhtanen
- professor Toomas Kotkas
- professor Olli Mäenpää.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice ändras. Dessutom föreslås det att lagen om sociala företag upphävs och att åtta andra lagar ändras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

I motiven till lagstiftningsordningen bedömer regeringen propositionen med avseende på grundlagens 6 § om jämlikhet och 21 § om rättsskydd.

Enligt regeringen kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. På grund av de ändringar som föreslås i fråga om målgrupper anser regeringen det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Propositionens huvudsakliga innehåll utgörs av förslagen till ändring av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Ändringarna gäller bestämmelserna om lönesubvention. Lönesubvention är ett stöd som är avsett för att främja sysselsättningen av arbetslösa arbetssökande och som arbets- och näringsbyrån kan bevilja arbetsgivare för lönekostnader. Dessutom fogas till lagen bestämmelser om sysselsättningsstöd för 55 år fyllda.

(2) Syftet med lönesubventionerat arbete är att främja sysselsättningen för arbetslösa arbetssökande på den öppna arbetsmarknaden genom att förbättra deras yrkeskompetens. Med lönesubventionerat arbete främjas också möjligheterna för arbetstagare med funktionshinder och för personer som fyllt 60 år och varit arbetslösa länge att få arbete och att delta i arbetslivet. Syftet med sysselsättningsstödet är att främja sysselsättningen av personer som fyllt 55 år genom att förbättra deras yrkeskompetens eller företagarfärdigheter. Syftet med de föreslagna bestämmelserna är således att uppfylla det allmännas skyldighet enligt 18 § 2 mom. i grundlagen att främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete.

(3) I propositionen föreslås det att målgruppen för lönesubvention som beviljas för att förbättra yrkeskompetensen ändras genom att lönesubventionen begränsas till att främja sysselsättningen av arbetslösa arbetssökande som har en svag ställning på arbetsmarknaden. Enligt 7 kap. 2 § i lagförslag 1, ska lönesubvention för att förbättra yrkeskompetensen kunna beviljas när en arbetslös arbetssökande är 15—24 år eller äldre än 50 år. Lönesubvention för att förbättra yrkeskompetensen kan beviljas också om en arbetslös arbetssökande inte har utbildning på andra stadiet eller har rätt till en sådan integrationsplan som avses i lagen om främjande av integration. Dessutom kan lönesubvention för att förbättra yrkeskompetensen beviljas om en arbetslös arbetssökande inte har förvärvsarbetat under de senaste sex månaderna.

(4) Bestämmelserna om målgruppen för lönesubvention är av relevans med avseende på grundlagens 6 § om likabehandling och förbud mot diskriminering. Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker vid sidan av kravet på juridisk likabehandling även idén om faktisk jämlikhet. Den inrymmer ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall (RP 309/1993 rd, s. 46). Jämlikhetskravet är förpliktande också för lagstiftaren. Människor eller grupper av människor kan inte godtyckligt genom lag särbehandlas vare sig positivt eller negativt. Jämlikhetsbestämmelsen kräver ändå inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana. Jämlikhetsaspekter spelar en viss roll såväl när människor ges förmåner eller rättigheter genom lag som när de påförs skyldigheter. Å andra sidan är det utmärkande för lagstiftningen att den på grund av ett visst godtagbart samhälleligt intresse behandlar människor olika bland annat för att främja faktisk jämlikhet (RP 309/1993 rd, s. 46, se även GrUU 31/2014 rd, s. 3/I).

(5) Enligt 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. De grunder för åtskillnad som nämns i bestämmelsen kan betraktas som kärnområdet i förbudet mot diskriminering. Avsikten är dock inte att förteckningen ska vara uttömmande, utan diskriminering ska vara förbjuden också på grund av någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. Exempel på sådana omständig-

Utlåtande GrUU 68/2022 rd

heter är samhällelig ställning, egendom, deltagande i föreningsverksamhet, familjeförhållanden, graviditet, äktenskaplig börd, sexuell inriktning och boningsort (RP 309/1993 rd, s. 47, se även GrUU 31/2014 rd, s. 3/I—II). Kraven på ett godtagbart skäl för särbehandling enligt 6 § 2 mom. i grundlagen är enligt grundlagsutskottets vedertagna praxis höga, särskilt när det gäller de förbjudna särbehandlingskriterier som räknas upp i grundlagsbestämmelsen (se t.ex. GrUU 57/2016 rd, GrUU 31/2013 rd, GrUU 1/2006 rd, s. 2/I, GrUU 38/2006 rd, s. 2). För att skälet ska vara godtagbart måste det enligt utskottets praxis dock ha ett reellt och fast samband med lagens syfte (se också t.ex. GrUU 44/2010 rd, s. 6). Särbehandlingen får inte vara godtycklig eller skillnaderna oskäligen (se t.ex. GrUU 57/2016 rd, GrUB 11/2009 rd, s. 2, GrUU 60/2002 rd, s. 4 och GrUU 18/2006 rd, s. 2).

(6) Grundlagsutskottet påpekar med tanke på jämlikheten att motiven till lagstiftningsordningen inte redogör för motiven till åldersgränsen på 50 år för beviljande av lönesubvention. Av annan motivering till propositionen kan man få den uppfattningen att åldersgränsen framför allt beror på definitionen av arbetstagare med sämre förutsättningar i gruppundantagsförordningen. Med beaktande av möjligheten att under de förutsättningar som anges i lagen tillämpa bestämmelserna om lönesubvention också på arbetslösa arbetssökande i åldern 25—49 år är de föreslagna bestämmelserna om åldersgräns dock inte problematiska med tanke på 6 § i grundlagen ens med så här knapphändiga motiveringar.

(7) Villkoren för beviljande av sysselsättningsstöd för 55 år fyllda och stödets storlek, som det föreslås särskilda bestämmelser om i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, avviker från bestämmelserna om lönesubvention. Också åldersgränsen för sysselsättningsstöd motiveras tämligen knapphändigt i propositionen. Grundlagsutskottet har dock nyligen ansett att det i ett regleringssammanhang av samma typ är möjligt att särbehandla personer som fyllt 55 år jämfört med yngre personer, även om det för denna uttryckliga åldersgräns inte har lagts fram statistiska uppgifter om en särskilt betydande och snabb förändring i risken för förlängd arbetslöshet (GrUU 32/2022 rd, styckena 6—7). De nu föreslagna bestämmelserna är inte problematiska med avseende på 6 § i grundlagen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utlåtande GrUU 68/2022 rd

Helsingfors 22.11.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
vice ordförande Heikki Vestman saml
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Maria Guzenina sd
medlem Olli Immonen saf
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Sakari Puisto saf
medlem Ville Valkonen saml
medlem Tuula Väättäinen sd
ersättare Wille Rydman wr.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.